

Fragments no Jāņa Jaunsudrabiņa autobiogrāfiskā romāna “Baltā grāmata” Stabules

Līdz ar pavasara silto sauli aizvien augstāk cēlās mana sajūsma un prieks. Kur kāju spēri, olnīcas malā, grāvjos, ežmaļos, visur vizēja dzeltenie ziedi. Gaisā cīruļi gāja viru virumis, un strazdi bērzu galotnēs parkšķēja un svilpa, un svilpoja. Es skrēju no puķes uz puķi, plūcu tās un liku sev pie viena vaiga, pie otra. Es it kā savienojos ar viņām.

Man likās, ka es esmu tikpat dzeltens kā šie ziedi. Un tāds es patiesībā arī biju: jo mūs taču visus apspīdēja dzeltena saule. Bet svilpt? Vai tad strazdi vien mācēja svilpot? Oh, es arī zināju, kā to dara. Vai man gludu vītolaru trūka? Un vai man nebija ass Šukava kalts tutentiņš gultas malā? Es paķēru to un skrēju lejā. Tur lejā, kāpostdārza galā, pērnajā pavasarī bija nozāģēti daži veci vītoli. Nu tiem bija ataugušas atvasas, smuidras un līdzenas kā stiebri. Es uzrāpos līdz atvasām un nožilīju vienu.

Tad es šļūcu zemē, sēdos sulas pilnajā zaļumā un sāku strādāt. Spīdēja saule, un visapkārt ziedēja pienenes. Man bija silti un jautri ap sirdi. Es te biju pilnīgi viens; tikai zāles zaļums mani apņēma kā mīkstām rokām. Ilgi man vajadzēja griezt un graizīt, līdz gludais koka gabaliņš dabūja stabules veidu. Tad es liku to sev uz ceļa un sāku ar tuteniņa spalvu to bez žēlastības dauzīt.

Es situ vienādā taktī un pie tam skaitīju bez apstājas, reizi pēc reizes, pazīstamos burvības vārdus, bez kuriem stabule neatlec:

Atlec manu Stabulīti;
Vilkam kauliņš,
Man – tā ādiņ...

Gaišā vītola miza ar katru sitienu kļuva tumšāka un tumšāka, jo sasistajās vietās spiedās cauri mizai ūdens. Beidzot es ņēmu stabules atmizoto galu zobos un ar abām rokām griezu. Prakš! – un miza griezās svabadi ap koku. Nu tikai vēl vajadzēja atgriezt priekšējam kauliņam tādu sloksnīti, lai dvaša var tikt līdz mizā iegrieztajam robam, aizbāzt tievgalim koku priekšā un – stabule gatava. Kas par mīkstu skaņu! Es sēdēju zālē starp pienenēm un stabulēju, acis piemiedzis un vaigus piepūtis. Es pavilku kociņu gan vairāk uz āru, gan pastūmu dziļāk iekšā. Tā es varēju skaņu mainīt no zemākās dūdošanas līdz vissīkākajam svilpienam.

Krāsas un skaņas! Viss vienādi spilgts un gaišs. Es te izbaudīju pavasari visā viņa krāšņumā. Es taču plauku, es tiecos kā jauna lapa izplesties un līgoties vējā un saulē... Ja nu tur no augšas raudzījās uz zemi dievs, tad viņš manas gaišās galvas nevarēja atšķirt no pieneņu ziediem. Un mana stabulēšana pilnīgi sakusa ar cīruļu dziesmām un ar strazdu svilpošanu. Bet var būt, ka viņš mani tomēr redzēja un ievēroja. Varbūt viņš lika eņģelim pasaukt manu tēvu, saņēma viņu pie elkoņa, rādīja un teica: «Redzi, Jāni, kur tavs dēls zem vītola. Tu viņu atstāji bāreni. Viņam mugurā pakulu krekls, bet viņš stabulē un zied kā puķe. Jo uz zemes tagad ir pavasaris».